

# Lasten oikeuksien yleissopimus 20 vuotta – onko aihetta juhlaan?

- YK:n lasten oikeuksien yleissopimus juhlii 20-vuotista taivaltaan tänä vuonna
- Suomi on ollut osapuolena vuodesta 1991
- Yleissopimus muodostaa lapsen oikeuksien kansainvälisen standardin ja sen määräykset ovat sopimusosapuolia oikeudellisesti velvoittavia
- Yleissopimus on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus

# Lasten oikeuksien yleissopimus, jatkoa

- Suomi antoi vuonna 2008 neljännen määräaikaisraportin pöytäkirjan määräysten täytäntöönpanosta (07/2003-07/2008)
  - Sopimuksen täytäntöönpanoa valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea
  - Sopimusvaltion on raportoitava määräajoin komitealle niistä lainsäädännöllisistä, oikeudellisista ja hallinnollisista toimenpiteistä, joilla yleissopimuksessa sekä pöytäkirjassa tunnustettuja oikeuksia on pantu täytäntöön
-

# Lasten oikeuksien yleissopimus, jatkoa

- Edellinen määräaikaisraportti kiinnitti huomiota lapsen edun periaatteeseen
    - Suositus 21: Komitea suosittelee, että sopimusvaltio vahvistaa pyrkimyksiään taata, että lapsen edun yleinen periaate tulee ymmärretyksi, asianmukaisesti huomioiduksi ja sovelletuksi kaikissa säädöksissä samoin kuin oikeudellisissa ja hallinnollisissa päätöksissä ja hankkeissa, ohjelmissa ja palveluissa, joilla on välittömiä tai välillisiä vaikutuksia lapsiin.
-

# Yleissopimuksen johtavat periaatteet

- Lapsen oikeus elää ja kehittyä
  - Syrjinnän kieltö
  - Lapsen edun ensisijaisuus
    - Art. 3(1) Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.
  - Lasten oikeus osallistua ja tuoda esiin mielipiteensä
-

# Oikeus opetukseen

- **28 artikla 1.** Sopimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden saada opetusta, ja toteuttaakseen tämän oikeuden asteittain ja yhtäläisesti kaikille ne erityisesti:
  - a) tekevät pakolliseksi perusasteen koulutuksen, jonka tulee olla maksutta kaikkien saatavilla; ---
  - e) ryhtyvät toimenpiteisiin koulunkäynnin säännöllisyyden edistämiseksi ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi.

# Oikeus opetukseen on perusoikeus

- Perustuslain mukaan (PL 16 §) jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen
  - Kyse on sivistyksellisestä perusoikeudesta, joka on taattava jokaiselle
- PL 22 §: Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen
  - Julkisen vallan on aktiivisin toimenpitein huolehdittava oikeuksien toteutumisesta

# Perusopetuslain täsmällisemmät säännökset

- Oikeuksien ja niiden toteuttamisen täsmällisempi määrittely tapahtuu mm. perusopetuslaissa
  - PerusopetusL 4 §: Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta
-

# Perusopetuslaki, jatkoa

- PerusopetusL 30 § - oikeus saada opetusta
- Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä oppilaanohjausta.
- Opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.
  - Kuinkas sitten kävikään? Lomautukset käytännössä

# Miten asiaa voisi lähestyä oikeudellisesti?

- KHO 31.3.2009: Opetushenkilöstö oli lomautettu 14 päivän ajaksi (veso-päivät ja loput koulupäiviä). Kunnanhallitus oli antanut hallintokunnille ohjeita lomautusten toteuttamisesta ja opettajien osalta on käyty erillinen neuvottelu lomautusten toteuttamisesta. Työsuunnitelmiin on tehty tarvittavat muutokset.
  - KHO: Kunta on ennen lomautuksia riittävästi selvittänyt, miten lomautukset voidaan toteuttaa niin, että perusopetuslain ja sen nojalla annetuissa alempiasteisissa säännöksissä ja lukiolaissa ja sen nojalla annetuissa alempiasteisissa säännöksissä säädetty oikeus perusopetukseen ja lukio-opetukseen lomautuksista huolimatta voidaan turvata säännöksissä tarkoitetulla tavalla. Kunnanhallituksen päätös ei ollut lainvastainen.
-

# jatkoa

- KHO:n mukaan lomautukset eivät sinänsä ole laittomia, mutta ne on toteutettava siten, että oikeus perusopetukseen voidaan turvata säännöksissä tarkoitettulla tavalla
  - Rovaniemen HAO 15.10.2009 09/0499/1:  
lomautuspäätös oli laiton, koska lomautussuunnitelmien mukaan oikeutta perusopetukseen ei voitu turvata säännöksissä tarkoitettulla tavalla
-

# jatkoa

- Eduskunnan apulaisoikeusasiamies 21.12.2000:
  - Sellaiset lomautusten aikaiset opetusjärjestelyt, joilla tosiasiallisesti heikennetään perusopetuksen laatua ja määrää, eivät ole lapsen edun mukaisia
  - Tällaisten heikennysten ei voida katsoa olevan sopusoinnussa YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen kanssa eivätkä myöskään sopusoinnussa sen julkiselle vallalle perustuslaissa asetetun velvoitteen kanssa, jonka mukaan julkisen vallan tulee turvata aktiivisin toimin perusoikeuksien toteutuminen
-

# jatkoa

- EOA: Oikeus perusopetukseen ei voi tulla turvatuksi siten, että oppilaat työskentelevät itsenäisesti ilman ohjausta usean työpäivän ajan sillä opetukseen kuuluu vuorovaikutus oppilaan ja opettajan välillä
  - Perusopetuslaissa säädetyt subjektiiviset oikeudet eivät voi toteutua siinä tilanteessa, että opettajat ovat pois työpaikoiltaan pitkiä ajanjaksoja, jolloin useampaa opetusryhmää valvoo vain yksi opettaja tai useampia opetusryhmiä on yhdistetty pitkiksi ajoiksi yhdeksi suuropetusryhmäksi
-

# jatkoa

- EOA: Opettajan vastuu oppilaista edellyttää tosiasiallista mahdollisuutta valvoa oppilaita
  - Tämä tavoite vaarantuu lomautusolosuhteissa, joissa kahta tai useampaa ryhmää määrätään valvomaan vain yksi opettaja
  - Summa summarum: Oikeus opetukseen voi toteutua lomautusten aikana vain poikkeuksellisesti
-

# Lapsen etu – toteutuiko se?

- EI – miksi?
  - Kunnat → säästöjä haetaan viemällä lapsilta oikeus opetukseen
  - Ammattijärjestöt, kunnat → lomautukset sijoitettiin niin, että niiden negatiiviset vaikutukset osuvat nimenomaan lapsiin
  - Tuomioistuimet → kiinnittävät huomion menettelyyn, vaikka huomio voitaisiin kiinnittää **LAPSEN EDUN ENSISIJAISUUTEEN**
-